

Foto: Josef Polehna - Člověk a víra

Ohlédnutí cyrilometodějské

Dovolte mi, přátelé, abych se na chvíli zdržel na našem území, konkrétně na Moravě, a to nejen tak ledajaké, nýbrž na Moravě Velké. Jsem totiž přesvědčen, že fenomenální dílo svatých Cyrila a Metoděje by rozhodně nemělo ujít naší pozornosti, a to i co se dějin bohoslužebného slavení týče.

Abychom si ujasnili: Konstantin a Metoděj nebyli první, kdo přinesl do Velkomoravské říše křesťanství – misionáři sem přicházeli z Východu i ze Západu. Jedním z center misie k západním Slovanům byl takřečený akvilejský patriarchát na území dnešního Benátska, dalším bylo bavorské Řezno neboli Regensburg. V něm například fungovala katedrální škola u Sv. Emerama (alias Jimrama), soustředěná zvláště na misie mezi Slovanů. V Řezně také bylo již roku 845 pokřtěno 14 šlechticů z Čech.

Problém byl jinde – jak zřídit na Moravě domácí církevní hierarchii, tedy diecézi a farnosti. V prostředí Východofranské říše, tedy v dnešním Německu, byli biskupové nejpozději od časů Karla Velikého úzkými spolupracovníky ústřední, tedy královské moci. Moravští panovníci měli tedy oprávněné obavy, že biskupové dosazení z franského prostředí by mohli ohrozit rodící se velkomoravskou státní svrchovanost.

Kníže Rostislav tedy požádal nejprve samotného papeže o zřízení vlastního biskupství na Moravě – biskupství, které by bylo poddáno přímo Apoštolskému stolci. Papež však nemohl jeho žádosti vyhovět – byl totiž v té době vystaven reálné hrozbě útoku císaře Lothara, jemuž bránilo jen velmi vratké spojení s východofranským panovníkem. Zřízení diecéze na Velké Moravě by

východofranský král chápal jako nepřátelský akt – a bylo by zle...

Rostislav se tedy obrací na Východ, konkrétně na byzantského císaře a konstantinopolského patriarchu. Onen dopis, který známe z životopisu sv. Cyrila, je velmi šikovně stylizovaný: Rostislav uznává, že přišla na Moravu řada misionářů „z Vlach, z Řeka i z Němec“, kterým však Moravané příliš nerozuměli. Proto prosí: „Pošli nám tedy takového biskupa...“

ANO, SPRÁVNĚ: BISKUPA!

Tato nenápadná zmínka v Rostislavově poselství byla diplomaticky formulovanou prosbou o zřízení samostatné hierarchie na Velké Moravě. To by ovšem znamenalo, že se byzantská církev pokusí rozšířit svou pravomoc na území alespoň formálně podléhající křesťanskému Západu, tedy Římu. A to bylo nejen politicky velmi ožehavé.

Byzanc se tedy rozhodla pro šalamounské řešení: vezme Rostislavovu žádost do slova a pošle na Velkou Moravu učitele s výbornou znalostí slovanského jazyka, nikoli však biskupa. Volba padla na dva velice schopné a osvědčené učence a diplomaty, rodné bratry Konstantina a Metoděje. Měli za sebou velmi úspěšné působení v arabském světě i mezi Chazary v Černomoří. Metoděj byl vynikající právník a státník, Konstantin zase skvělý myslitel s geniálním jazykovým talentem. A kromě toho – ale to byzantský císař netušil – v nich poslal na Velkou Moravu dva světce.

ZA CO VŠECHNO JIM VDĚČÍME?

Zabralo by mnoho stránek, kdybychom měli rozebírat třeba jen neuvěřitelně dokonalé glagolské písmo, tedy abecední systém, který perfektně odpovídal všem záladnostem slovanského jazyka. Nemluví o tom,

že právě do tohoto jazyka – od cyrilometodějských časů mu říkáme „staroslověnština“ – Konstantin s Metodějem přeložili nejen Písmo, ale i nejrůznější liturgické texty, mezi nimi i mešní kánon v podobě nazývané „liturgie svatého Petra“.

To je samo o sobě něco jedinečného. Jedná se totiž o zvláštní typ římské liturgie z doby před reformou sv. Řehoře Velikého, zasazený do byzantského bohoslužebného rámce a přeložený do řeckého jazyka. Tuto liturgii používali řecky mluvící křesťané na území pod svrchovaností římského biskupa – papeže. Slavila se tedy zvláště na západním Balkáně, v oblasti zvané Illyrikum, ale také mezi řeckým obyvatelstvem v jižní Itálii, ba i v samotném Římě. Zde totiž existovala řada řeckých klášterů – a do jednoho z nich na sklonku svého života vstoupil sv. Konstantin, který zde přijal řeholní jméno Cyril.

Nezbývá než hořce litovat, že s kolapsem Velkomoravské říše počátkem 10. století se vytrácí i tento naprosto jedinečný fenomén, stojící na pomezí mezi křesťanským Východem i Západem a přemostující propasti, které nepřilíš křesťanské postoje v následujících staletích vyhloubily. Ovšem nezustáváme jen u toho: odkaz svatých Cyrila a Metoděje nás může naučit i tomu, abychom nezakrňeli v omezenosti svých malých domácích obzorů, ale dokázali usilovat o stále širší rozhled se zachováním vlastních kořenů – a zároveň věrnosti jednotě církve a Svatému otci, jak o ni tito světci celý život usilovali. Jejich příklad nás učí, že je nejen možné, ale dokonce nutné dbát na jednotu v různosti a různost v jednotě. Protože právě to je pravý význam slova „katolický“.

OTEC ZDENĚK DRŠTKA

SCHODY DO NEBE

Píše ZBYNĚK PAVIENSKÝ
Kreslí CZINA

